
ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ НА ТАКТИЧЕСКИТЕ ДЕЙСТВИЯ В НАСЕЛЕНИ МЕСТА

Ненко ДОЙКОВ*

In their day-to-day work, security and public order officers need to be able to quickly and accurately navigate in a specific environment and on this basis – to select and implement effective tactics to control dangerous situations. In a democratic society, law enforcement officers do not have the absolute freedom to act as they like. The commonly used phrase „the end justifies the means“ cannot be applied. That is why, in a changing social climate, nowadays, the law enforcement officers must develop both mental and practical skills that will enable them to cope with the dangerous situations they encounter during their work without exerting excessive force on offenders and threatening the lives of random citizens with their actions.

Увод

Протичащите в световен мащаб процеси на глобализация и урбанизация съсредоточават населението в големите промишлени центрове, като тенденцията на нарастване на броя на населението в градовете е устойчива.

* Авторът е професор, доктор в Нов български университет, Лаборатория за специализирани изследвания на рисковете и сигурността.

През последните десетилетия войните независимо от своя характер – локални или мащабни, се водят във все по-гъсто населени места.

Все по-често градската среда е типичната арена на бойните действия.

Като се прибави към това и наложилата се асиметричност между воюващите страни и използването на забранени от Женевската конвенция и други международни норми прийоми от терористи или други престъпни формирования, картината на бойните действия се усложнява и като правило е наситена с присъствието на цивилно население и невинни жертви.

Разрешаването на многообразието от проблеми с провеждането на тактически действия в населени места е стояло на вниманието на експертите много години наред и този интерес продължава и до наши дни.

Операциите в населени места не са изолирани тактически действия.

Според анализите на Пентагона и през следващото десетилетие 50 % от всички бойни действия ще се водят в населени места, а около 2025 г. този показател може да нарасне и до 75 – 80 %.

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ В ТАКТИЧЕСКИТЕ ДЕЙСТВИЯ

Световният опит в конфликтите с ниска интензивност показва, че воденето на боеве в населени места се характеризира с високи загуби, мигновена промяна на обстановката, неустойчивост на свръзките, лоша видимост, ниска ефективност на използваните тежки оръжия (танковете и авиацията), затруднено тилово обслужване и медицинско осигуряване на участващите сили.

И в наши дни вероятността за водене на операции в населени места непрекъснато нараства, поради което на този вид бойна дейност се отделя все по-голямо внимание, което потвърждава необходимостта от повишаване на уменията за подготовка и провеждане на операции в населени места.

Противникът воюва изобретателно – за да го победите, вие трябва да сте по-изобретателни от него.

За да не бъде вашият боен опит написан с кръв, още по времето на ежедневното обучение и рутинната дейност е нужно да попивате всичко важно от гледна точка на бойното му използване.

Извличайте максимално полезното за себе си от тези, с които служите заедно, от това, което чувате и виждате от по-опитните служители, от това, което виждате в учебните филми или четете в литературата.

Всичко полезно е необходимо да си го записвате, систематизирате и запаметявате.

За навременното противодействие и задържане на различните категории престъпници е необходимо обучение на служителите в три аспекта – постоянна готовност, точна и бърза стрелба и уверено респектиране.

Тази подготовка включва изучаването и овладяването на определени принципи, способности, правила, действия и техники, предназначени за овладяване и действия в условията на кризисни ситуации.

Въпреки това всеки случай е индивидуален и трябва да се действа съобразно дадените условия и стеклите се обстоятелства.

Още през XVIII в., при създаването на първите отряди рейнджъри от американски преселници, съзателят на съвременните сили за специални операции майор Робърт Роджърс формулира редица основни принципи в тактиката на действията на рейнджърите, част от които и до наши дни се прилагат успешно от редица специални части.

Някои от тях звучат така:

- Без крайна необходимост не рискувай.
- Не сядай да ядеш, докато не се поставят часови.
- Един воин никога не попада в обсада – да бъдеш в обсада, означава да имаш лични притеснения, които могат да бъдат блокирани. Воинът няма нищичко на света освен своята безупречност, а тя не може да бъде застрашена от нищо.
- Принципът в изкуството на прикриването – първият принцип в изкуството на прикриването е, че воинът сам избира бойното поле. Един воин никога не влиза в сражение, без да познава местността.
- Другият принцип е да изхвърлиш всичко ненужно. Воинът не усложнява нещата. Целта му е да ги опростява.
- Той използва цялата концентрация, на която е способен, за да реши дали да влезе в сражение или не, защото всяка битка е битката на живота му. Това е следващият принцип в изкуството на прикриването.

- Воинът трябва да е с нагласата и готовността да влезе в последното си сражение тук и сега. А не, като дойде.

- Когато се изправи пред нещо непонятно, с което не може да се справи, воинът се оттегля за малко. Остава ума си да се концентрира. Заема се с нещо друго, свързано с изпълнението на задачата.

- Воинът сгъстява времето – това е другият принцип.

Дори един миг е от значение.

Когато водиш битка за живота си, секундата е вечност, която може да реши изхода на битката.

Целта на воина е да успее, затова той сгъстява времето.

Воинът не пропилява нито миг.

За да може да приложи следващия принцип, човек трябва да е приложил останалите изброени дотук. Един воин никога не се блъска да излезе напред неподготвен. Той винаги наблюдава иззад сцената (прикритие или укритие).

Когато се приложат целесъобразно и адекватно тези принципи, те би трябвало закономерно да водят до три резултата.

Първият е, че боецът се научава никога да не се взема на сериозно – научава се да се смее над себе си.

Когато не се страхува да бъде глупак, той може да направи всекики на глупак.

Вторият резултат е, че боецът се научава на безкрайно търпение.

Тренираният и можещ боец никога не прибързва, никога не се притеснява.

А **третият** резултат е, че боецът развива безгранична способност да импровизира.

Чувството за собствена значимост е най-големият враг на човека.

Когато се чувства засегнат от деянията и злодеянията на хората, това отслабва силите му. Чувството за собствена значимост заставя човек да прекара по-голяма част от живота си, засегнат от някого или нещо.

Най-дълбокият недостатък на неподготвените воини е, че са склонни да забравят картината на това, което виждат. Те се главозамайват от факта, че виждат, и започват да вярват, че това се дължи на собствената им гениалност.

Опитният воин трябва да бъде безупречен, за да може да надделее тази почти непобедима човешка слабост. По-важно и от самото виждане е какво ще направят воините с това, което виждат.

Чувството за собствена значимост често прави човека тежък, тромав и суетен.

За да бъде воин, той трябва да бъде лек и гъвкав.

Много често във въоръжените сили на САЩ, при съставянето на различни наставления и паметки на военнослужещите, за улесняване на запомнянето на тези документи се зашифроват в ключови думи техните основни положения.

Примерно с всяка буква от думата survival (оцеляване) започва изречение, което означава какво трябва да се прави, за да се оцелее.

1. Size up the situation – Оцени ситуацията.
2. Undue haste makes waste – Прекомерната суета не води до нищо добро.
3. Remember where you are – Помни къде се намираш.
4. Vanquish fear and panic – Потисни страха и паниката.
5. Improvise – Импровизирай.
6. Value living – Не ритай срещу ръжена.
7. Act like the natives – Дръж се като местен жител.
8. Learn the basic skills – Овладей основата.

Някои принципи, които се използват и спазват от специалните части, са свързани с животинския свят.

„Принципът на змията“ гласи: „Не хапи, докато не те настъпят“.

Друг принцип е „Принципът на хамелеона“. Той означава, че в зависимост от методите на водене на бойните действия от противника спецчастите трябва да се съобразяват с характера му, като отговарят на коварството с коварство, на жестокостта – с жестокост.

Ако не ние, кой тогава?

Тези думи са девиз на много подразделения и части за специално назначение.

В разгара на критичната ситуация най-добрите съвети за самосъхранение и самоотбрана са:

- Будност! Бъдете винаги в състояние да разшифровате и оцените промените в заобикалящата обстановка. Ако вземате решения в състояние на обърканост, е възможно по-скоро да влошите ситуацията, а не да я решите.
- Спокойствие! Каквото и да се случи, запазете самообладание. Използвайте възбудата от стреса, за да мислите и действате бързо и точно, но без паника.

- **Приоритети!** Подредете нещата по важност. В повечето случаи въпреки спешността имате време да прецените кое е най-важно да се направи, дали да се действа, или да се извика помощ на място.

Част от другите често прилагани принципи звучат така:

- Постоянна и висока бойна готовност.
- Активност, решителност и непрекъснатост на тактическите действия.

- Внезапност на действията.
- Постоянно и точно взаимодействие.
- Маньовър със силите и средствата.
- Всестранно осигуряване.
- Поддържане и своевременно възстановяване на боеспособността, твърдо и непрекъснато управление, изпълнение на взетите решения и поставените задачи.

Освен посочените дотук, считаме, че тактическите действия на полицейските структури трябва да се основават и на следните други основни принципи:

1. **Законност** – този принцип означава, че при осъществяване на цялостната дейност на МВР, включително и при тактически действия срещу особено опасни престъпници, строго се спазват разпоредбите на законите, международните актове и подзаконовите нормативни актове.

2. **Хуманизъм** – по своето предназначение оперативно-тактическите дейности са насочени към гарантиране на живота, здравето, честта, достойнството и имуществото на гражданите. Следователно те имат ярко изразен хуманен характер, тъй като са в интерес на човека, защитават благата на човека и гарантират свободното упражняване на правата и свободите му.

3. **Публичност** – тактическите дейности се осъществяват в условията на публичност, гласност, откритост на процедурите, обсъждане на резултатите при съчетаване на принципа на конспиративност и използване на гласни и негласни методи и средства на оперативно-издирвателната дейност.

4. **Комплексност** – оперативно-тактическите дейности са комплекс от мерки и мероприятия, които се прилагат самостоятелно и съчетано от полицейските органи с други държавни органи, организации и граждани.

5. Координираност – тъй като оперативно-тактическите дейности се извършват съвместно с други субекти, то от основно значение е координираността на техните действия с цел избягване на дублиране и съчетаване на прилаганите мерки за постигане на общата цел.

6. Целенасоченост – този принцип изисква организацията и реализирането на оперативно-тактическите дейности да имат строга насоченост към постигането на основните цели, а именно разкриване, неутрализиране, недопускане и ограничаване на извършването на престъпления и други правонарушения.

7. Системност – оперативно-тактическите дейности са основни дейности на органите на полицията и те трябва да се реализират постоянно.

8. Икономическа целесъобразност – тъй като оперативно-тактическите дейности са комплексни, те трябва да се подчиняват на принципа на икономичност и на съчетаното използване на различни фактори и средства за тяхната реализация.

В контекста на казаното по-горе на преден план в коалиционен и национален формат излезе необходимостта от разрешаването на проблемите, свързани с ефективното противодействие на рисковете и заплахите за сигурността.

Ето защо една от приоритетните задачи в подготовката на съответните специализирани органи, сили и средства е задълбоченото изучаване на основните принципи на тактическите действия в населени места, което е залог за изработване на ефективна стратегия и тактика за противодействие на тази ескалираща заплахата за сигурността.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Неумението да се провеждат различни оперативно-тактически действия в населени места е изиграло лоша шега на много специални групи за намеса.

Анализът на съвременните тенденции в проявленията и развитието на престъпността и тероризма както в световен мащаб, така и в страната ни, показва, че трябва да се поставят редица нови изисквания към подготовката на българските въоръжени формирования, участващи в операции в рамките на предотвратяване на

конфликти, миротворчество, поддържане и затвърждаване на постигнат мир.

През последните години също така се увеличиха извършителите на престъпления, оказващи съпротива на полицейските органи. Все по-чести са въоръжените сблъсъци в хода на полицейските операции, както и опитите за бягство на престъпниците. Затова е необходимо усъвършенстване на подготовката, подобряване на тактиката в екстремални ситуации и употребата на сила и помощни средства.

Ето защо считаме, че познаването на представените основни принципи на тактическите действия в населени места е възможност за формирането на по-различна гледна точка към подготовката и самоподготовката на всички участници в подобни действия.

Литература

1. **Дойков, Н.** Лична безопасност в полицейската служба. София, 2008.
2. **Материали** от курса „Обучение на преподаватели и инструктори по техники за намеса в ежедневната работа на полицията“.
3. **Материали** от курса „Ролята на полицията в управлението на кризиса“.
4. www.cdi.org/terrorism/
5. www.cns.miis.edu/research/terror.htm
6. www.st-and.ac.uk/academic/intrel/research/cstpv
7. www.terrorism.com/index.shtml
8. www.terrorism.net/home.asp
9. www.cfr.org/